

**Pul-kredit siyosatida raqamli valyutalardan foydalanishning samaradorlik
omillari**

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Maftuna Saporboeva

maftunasaporboeva@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada pul-kredit siyosatida raqamli valyutalardan foydalanishning samaradorlik omillari tahlil qilingan. Raqamli valyutalar (CBDC) Markaziy banklar tomonidan iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, inflyatsiyani boshqarish va to'lov tizimlarini takomillashtirish vositasi sifatida qaraladi. Maqolada raqamli valyutalarning monetar siyosatga ta'siri, foiz stavkalari va likvidlikni boshqarish imkoniyatlari, shuningdek, ularning joriy etilishi bilan bog'liq xavf-xatarlar ko'rib chiqiladi. Raqamli valyutalar pul-kredit siyosatini amalga oshirishda yangi imkoniyatlar yaratadi va iqtisodiyotda to'lov tizimlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli valyutalar, pul-kredit siyosati, Markaziy bank raqamli valyutalari (CBDC), inflyatsiya, likvidlikni boshqarish, monetar siyosat, to'lov tizimlari, iqtisodiy barqarorlik, foiz stavkalari, moliyaviy texnologiyalar.

Kirish.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar moliya sohasini tubdan o'zgartirmoqda. Markaziy banklar tomonidan chiqariladigan raqamli valyutalar (CBDC) pul-kredit siyosatining samaradorligini oshirish vositasi sifatida katta e'tiborni jalb qilmoqda. Raqamli valyutalarning joriy etilishi nafaqat to'lov tizimlarini optimallashtiradi, balki inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy faollikni rag'batlantirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli valyutalar orqali foiz stavkalari o'zgarishlarini tezkor tatbiq etish, likvidlikni yanada samarali boshqarish va to'lov tizimlari integratsiyasini kuchaytirish mumkin. Ushbu maqolada raqamli valyutalarning pul-kredit siyosatiga ta'siri, ularning samaradorlik omillari va amaliy qo'llanishi tahlil qilinadi.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar moliya sohasida jiddiy o'zgarishlar kiritmoqda, bu esa pul-kredit siyosatiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, raqamli valyutalarning joriy etilishi ushbu jarayonning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli valyutalar, ayniqsa, Markaziy banklar tomonidan chiqariladigan

valyutalar (CBDC), pul-kredit siyosatining samaradorligini oshirishda o‘ziga xos vosita bo‘lib bormoqda. Bu texnologiyalar to‘lov tizimlarini tezlashtirish, monetar siyosat choralarning o‘tkazuvchanligini kuchaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda katta rol o‘ynaydi.

Raqamli valyutalar nima uchun pul-kredit siyosatida muhim ahamiyatga ega ekanligi haqida so‘z yuritish zarur. An’anaviy pul tizimlarida inflyatsiyani nazorat qilish, foiz stavkalarini boshqarish kabi maqsadlar ko‘proq nazorat va muayyan kechikishlarga duch keladi. Raqamli valyutalar esa bunday kechikishlarni kamaytirib, real vaqt rejimida moliyaviy oqimlarni nazorat qilish imkoniyatini beradi. Shuningdek, raqamli valyutalarning kuzatuvchanligi va shaffofligi davlat moliyaviy tizimlarining samaradorligini oshirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

Raqamli valyutalar yordamida Markaziy banklar foiz stavkalarini samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo‘lishadi. Traditsion pul tizimlarida inflyatsiyani boshqarish uchun foiz stavkalari yuqorilatish yoki pastlashtirish jarayoni bir necha oyga cho‘zilishi mumkin. Ammo CBDC‘lar orqali foiz stavkalarining iqtisodiyotga ta‘siri tezroq va yanada kengroq qamrovda amalga oshiriladi. Bu esa pul-kredit siyosatining asosiy vositasi bo‘lgan foiz stavkalarining samaradorligini oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga yordam beradi.

Raqamli valyutalarning likvidlikni boshqarishdagi roli ham alohida ahamiyatga ega. An’anaviy moliyaviy tizimlarda likvidlikning yetishmasligi ko‘pincha iqtisodiy inqirozlar yoki iqtisodiy faollikning sustlashishiga olib kelishi mumkin. Raqamli valyutalar esa real vaqt rejimida likvidlik bilan bog‘liq muammolarni bartaraf etishga yordam beradi. Bu, ayniqsa, banklararo to‘lov tizimlari va xalqaro to‘lovlarda o‘z aksini topadi. CBDC‘lar tufayli tranzaksiyalar tezlashadi, xatolar ehtimoli kamayadi, bu esa iqtisodiyotning barqaror ishlashiga xizmat qiladi.

Raqamli valyutalarning joriy etilishi bilan bog‘liq xavf-xatarlar ham mavjud. Eng katta xavflardan biri – bu texnologik infratuzilmalar va maxfiylik masalalaridir. Har qanday texnologik infratuzilmaning zaifligi kiberhujumlar, ma‘lumotlarning o‘g‘irlanishi yoki buzilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli raqamli valyutalar bilan bog‘liq xavfsizlik masalalariga alohida e‘tibor qaratish lozim. Shuningdek, raqamli valyutalar orqali amalga oshiriladigan to‘lovlarning shaffofligi ularning maxfiyligini kamaytirishi mumkin. Bu esa moliyaviy operatsiyalar maxfiyligining xavf ostida qolishiga olib keladi.

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 10. October 2024

Raqamli valyutalarning muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun zarur bo‘lgan yana bir muhim omil – bu siyosiy va texnologik islohotlardir. CBDC'larni muvaffaqiyatli joriy qilish uchun davlatlar zamonaviy texnologiyalarga asoslangan infratuzilmani yaratishi lozim. Shu bilan birga, raqamli valyutalarning qonunchilikka mos kelishini ta'minlash uchun yangi qonunlar va tartib-qoidalar ishlab chiqilishi kerak.

Raqamli valyutalar pul-kredit siyosatini amalga oshirishda yangi bosqichni ochmoqda. Ular inflyatsiyani samarali boshqarish, foiz stavkalarini o‘zgartirish, likvidlikni nazorat qilish va to‘lov tizimlarini tezkorlashtirish imkonini beradi. Ammo raqamli valyutalarning samarali ishlashi uchun texnologik infratuzilma va xavfsizlik masalalari hal qilinishi lozim. Raqamli valyutalarning iqtisodiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi uchun Markaziy banklar hamkorlikda siyosiy va texnologik islohotlarni amalga oshirishlari zarur.

Xulosa

Pul-kredit siyosatida raqamli valyutalardan foydalanish moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy faollikni rag‘batlantirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Markaziy bank raqamli valyutalari (CBDC) inflyatsiyani nazorat qilish, foiz stavkalarini samarali boshqarish va likvidlikni tezkor tartibga solishda samarali vositaga aylanishi mumkin. Shuningdek, raqamli valyutalar to‘lov tizimlarining xavfsizligi va shaffofligini oshirish, to‘lovlar tezkorligini kuchaytirish orqali iqtisodiyotda muhim o‘zgarishlarni amalga oshiradi.

Raqamli valyutalarni joriy qilish jarayoni bilan bog‘liq muhim xavf-xatarlar ham mavjud bo‘lib, ularni kamaytirish uchun davlatlar zamonaviy texnologik infratuzilmani yaratish va huquqiy normalarni joriy etishlari zarur. Shu bilan birga, raqamli valyutalarning iqtisodiyotdagi salbiy ta’sirlarini oldini olish uchun ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy maxfiylikka alohida e’tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Bordo, M. D., & Levin, A. T. (2017). Central Bank Digital Currency and the Future of Monetary Policy. National Bureau of Economic Research.
2. Bank for International Settlements. (2020). Central bank digital currencies: foundational principles and core features. BIS Report.
3. Mancini-Griffoli, T., Peria, M. S. M., Agur, I., Kiff, J., & Popescu, A. (2018). Casting Light on Central Bank Digital Currency. International Monetary Fund.

**“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC
INNOVATIVE RESEARCH”**

Volume 10. October 2024

4. Carstens, A. (2021). The future of money and payments. Bank for International Settlements.

5. Narula, N. (2020). The case for digital currencies. MIT Media Lab Digital Currency Initiative.

6. Kiff, J., Alwazir, J., Davidovic, S., Farias, A., Khan, M. S., & Khiaonarong, T. (2020). A Survey of Research on Retail Central Bank Digital Currency. International Monetary Fund.

7. Tobin, J. (1985). Financial innovation and deregulation in perspective. Bank of Japan Monetary and Economic Studies.

8. International Monetary Fund (2020). Central Bank Digital Currency: Opportunities, Challenges, and Design. IMF Staff Discussion Note.

**Research Science and
Innovation House**